

**ELEKTRONICZNE POSTĘPOWANIE UPOMINAWCZE.
DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY**
OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
LUBLIN, 15-16 PAŹDZIERNIKA 2015 R.

W dniach 15-16 października 2015 r. na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Elektroniczne Postępowanie Upominawcze. Doświadczenia i perspektywy”, współorganizowana przez Katedrę Postępowania Cywilnego KUL, Katedrę Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Katedrę Postępowania Cywilnego Uniwersytetu Szczecińskiego. Miejsce Konferencji wybrane zostało z myślą o siedzibie VI Wydziału Cywilnego Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie (e-Sądu), funkcjonującego już od 1 stycznia 2010 r.

Patronat honorowy nad Konferencją objęli Prezydent Miasta Lublin, Krzysztof Żuk oraz Prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie, Krzysztof Szewczak.

Obrady Konferencji zgromadziły wybitnych prawników, zajmujących się zarówno teorią prawa, jak i stosujących przepisy postępowania cywilnego w pracy zawodowej. Wśród gości znaleźli się w szczególności procesualiści reprezentujący – poza współorganizującymi Konferencję Katedrami - najważniejsze ośrodki naukowe w Polsce, w tym: Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Łódzki i Uniwersytet Rzeszowski. Spotkanie zaszczylił swoją obecnością Prof. dr hab. Jacek Gołaczyński, Kierownik Centrum Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, pełniący także funkcję Koordynatora Krajowego do spraw wdrożeń systemów informatycznych w sądach powszechnych, a w latach 2012-2013 funkcję Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, w szczególności zaś współautor koncepcji prawnych i informatycznych elektronicznego postępowania upominaw-

czego, e-protokołu, dostępu do danych w sprawie sądowej przez Internet oraz informatyzacji postępowania egzekucyjnego i klauzulowego.

Wśród grona prelegentów znaleźli się profesorowie reprezentujący wspomniane wyżej ośrodki naukowe, w tym: prof. dr. hab. Jacek Gołaczyński (Uniwersytet Wrocławski), prof. dr. hab. Andrzej Jakubecki (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), dr. hab. prof. Uniwersytetu Szczecińskiego Kinga Flaga-Gieruszyńska, dr. hab. prof. Uniwersytetu Łódzkiego Monika Michalska-Marciniak, dr. hab. prof. Uniwersytetu Opolskiego Dariusz Szostek, dr. hab. prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II Joanna Misztal-Konecka, a także sędziowie sądów powszechnych i Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie, w tym obecny (dr. hab. Piotr Telusiewicz) oraz poprzedni (Sędzia Anna Brenk i dr. hab. prof. KUL Jacek Widło) przewodniczący VI Wydziału Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie (e-Sądu).

O znaczeniu poruszanej w czasie obrad problematyki, a w konsekwencji o randze spotkania świadczyła także obecność szerokiego grona specjalistów – sędziów sądów powszechnych, w tym Sędziów Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu i Sądu Okręgowego w Lublinie, przedstawiciele Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, a także przedstawiciele wolnych zawodów prawniczych.

Organizatorzy, uzasadniając wybór tematu, wskazali na doniosłe znaczenie wykorzystania technologii informatycznych jako środka służącego istotnemu obniżeniu kosztów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, a także znacznemu usprawnieniu postępowania sądowego, jego przyspieszeniu i przybliżeniu potrzebom obywateli.

Konferencję uroczystie otworzyli dr. hab. Krzysztof Wiak, prof. KUL oraz Prezes Sądu Apelacyjnego, Krzysztof Szewczak, który w wypowiedzi wprowadzającej podkreślił ogromne nadzieje, jakie pracownicy wymiaru sprawiedliwości wiązali z uchwaleniem nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 9 stycznia 2009 r. mającej – poprzez wprowadzenie elektronicznego postępowania upominawczego – zaradzić ogromnemu wpływowi spraw w postępowaniu upominawczym, wynikającemu ze wzrostu obrotu wierzytelnościami i masowego powstawania firm trudniących się tym obrotem. Wpływ ten w przykładowo wskazanym Sądzie Rejonowym w Zamościu do 2005 r. wynosił niespełna tysiąc spraw rocznie, podczas gdy w 2008 r. osiągnął liczbę 100.000 spraw. Jak wskazał pan Prezes, czas pokazał, że nadzieje powyższe były w pełni uzasadnione, choć dynamika wpływu spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym okazała się ogromna. Pan Prezes przypomniał, że zgodnie z przewidywaniami w trzecim roku funkcjonowania e-Sądu wpływ ten

miał wynosić 500.000 spraw rocznie, jednakże rzeczywistość przerosła powyższe oczekiwania. W pierwszym roku działalności e-Sądu, tj. w roku 2010 roku, wpłynęło doń 690.000 spraw, zaś apogeum wpływu osiągnięto w 2013 r., kiedy to wpłynęło 2.730.000 spraw. Wpływowi temu towarzyszył wzrost załatwalności spraw: w latach 2012 i 2013 załatwiono odpowiednio 2.480.000 i 2.470.000 spraw. Podsumowując powyższe statystyki Pan Prezes wskazał, że na koniec trzeciego kwartału 2015 r. do VI Wydziału Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie wpłynęło już 1.900.000 spraw, z czego załatwiono 1.810.000 spraw. W ocenie Pana Sędziego wyniki osiągnięte w EPU dowodzą ogromnego zaangażowania, wykonywania z pasją obowiązków przez pracowników e-Sądu z przewodniczącymi, tj. sędziami: Jackiem Widło, Anną Brenk, Agnieszką Błach i - od 15 lipca 2015 r. - Piotrem Telusiewiczem na czele, którym to pracownikom Sędzia Krzysztof Szewczak przekazał wyrazy najwyższego uznania.

We wprowadzeniu do problematyki informatyzacji postępowania cywilnego prof. dr hab. Jacek Gołaczyński wskazał, że obecnie można już mówić o kompleksie usług świadczonych elektronicznie w wymiarze sprawiedliwości, w którym do tej pory funkcjonowały wybrane tylko rozwiązania informatyczne. Pierwszym w całości elektronicznym postępowaniem rozpoznawczym jest właśnie elektroniczne postępowanie upominawcze, wzorowane na rozwiązaniach niemieckich i brytyjskich, a w przyjętej w Polsce postaci mające na celu usprawnienie dochodzenia roszczeń pieniężnych. Postępowanie to pozwala na wydanie – po raz pierwszy w cywilnym postępowaniu sądowym – orzeczenia, które oryginalnie ma postać wyłącznie elektroniczną, a jedynie w celach weryfikacyjnych może uzyskać postać wydruku komputerowego. Pozwala ono ponadto na uzyskanie elektronicznego tytułu egzekucyjnego i klauzuli elektronicznej. Pomimo elektronicznej postaci postępowania pozostawiono stronie pozwanej możliwość wyboru tradycyjnej formy komunikacji z sądem, co wskazuje na podporządkowanie procesu informatyzacji wymiaru sprawiedliwości konstytucyjnie zagwarantowanemu prawu do sądu.

Pan Profesor wskazał ponadto na inne inicjatywy ustawodawcze mające na celu informatyzację, a przez to usprawnienie kolejnych rodzajów postępowań. W szczególności ustawodawca postanowił wykorzystać funkcjonujący w pełni od końca 2014 r. informatyczny system ksiąg wieczystych na potrzeby elektronicznego postępowania wieczystoksięgowego, jakkolwiek do grupy podmiotów uprawnionych do składania elektronicznego wniosku zaliczać będą się wyłącznie notariusze, komornicy, naczelnicy urzędów skarbowych, którzy obecnie składają 70 % wniosków.

Informatyzacja wkroczyła także na grunt postępowania rejestrowego, jakkolwiek ma charakter hybrydowy: wnioski i akta są papierowe, zaś rejestr elektroniczny. Pan Profesor wymienił ponadto inne usługi elektroniczne w zakresie postępowania sądowego, w tym: e-protokół, powszechnie dostępną Elektroniczną Księgę Wieczystą czy elektroniczne akta sprawy, funkcjonujące właśnie w EPU, portal orzeczeń realizowany na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej, a wreszcie - wzorowane na elektronicznym postępowaniu upominawczym - elektroniczne biuro podawcze oparte na koncepcji jednolitego inicjowania spraw cywilnych drogą elektroniczną.

W podsumowaniu swojej wypowiedzi Profesor Jacek Gołaczyński podkreślił, że rozwiązania informatyczne w wymiarze sprawiedliwości powinny być wprowadzane stopniowo i nie mogą być narzucane. Elektroniczne Postępowanie Upominawcze zyskało tak wielu zwolenników, ponieważ elektroniczna możliwość dochodzenia roszczeń – szybsza i tańsza – stanowiła atut postępowania, który zachęcił miliony już podmiotów. Równocześnie, aby informatyzacja ta była procesem sprawnym i efektywnym, wymaga działań na poziomie zcentralizowanym, a nie tylko lokalnym, obejmującym poszczególne sądy. Pan Profesor podkreślił przy tym, że idea centralizacji systemów informatycznych pod auspicjami Ministerstwa Sprawiedliwości, który ma możliwość organizacyjnego oddziaływania na cały wymiar sprawiedliwości, została zaakceptowana przez Trybunał Konstytucyjny.

W dalszej kolejności głos zabrał Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie - Jacek Czaja, przewodniczący Wydziału Informacji Sądowej, który w latach 2007-2011 pełnił funkcję podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, uczestnicząc w opracowaniu projektu informatyzacji wymiaru sprawiedliwości w zespole, któremu przewodniczył prof. dr hab. Jacek Gołaczyński. W swojej wypowiedzi Pan Sędzia zaprezentował początki e-Sądu, akcentując, iż na progu prac legislacyjnych konieczna była konfrontacja z mentalnymi barierami oraz oporami społecznymi i politycznymi wynikającymi z obawy odhumanizowania wymiaru sprawiedliwości jako potencjalnego następstwa użycia instrumentów elektronicznych generujących nierówne traktowanie stron postępowania czy niezasadne wyłączenie jawności postępowania. Pan Sędzia podkreślił, że poważne argumenty ustrojowe prezentowane przeciwko idei informatyzacji sądownictwa, pomimo skali spraw rozpoznawanych w postępowaniu elektronicznym, nie zostały podzielone w orzecznictwie i w praktyce, zaś sam model nowoczesnego sądownictwa został pozytywnie przetestowany w innych państwach. W podsumowaniu Pan Sędzia

Jacek Czaja zachęcił do podjęcia kolejnych kroków w zakresie informatyzacji sądownictwa, koniecznych do uczynienia postępowań sądowych bardziej nowoczesnymi, a przez to przyjaznymi dla obywateli.

Pierwszy panel, któremu przewodniczył Profesor dr hab. Andrzej Jakubecki, otworzył referat dr hab. Kingi Flagi-Gieruszyńskiej, Profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, poświęcony założeniom elektronicznego postępowania upominawczego w kontekście zasad postępowania cywilnego. Pani Profesor wskazała na pojawienie się istotnych pojęć charakteryzujących przydatność postępowania elektronicznego, takich jak: szybkość, sprawność i efektywność, podkreślając równocześnie, że zasady postępowania cywilnego powinny być traktowane jako dyrektywy sprawności postępowania cywilnego, umożliwiające realizację jego funkcji, a zwłaszcza prawa do sądu - począwszy od wszczęcia postępowania aż po wykonanie orzeczenia. Pani Profesor omówiła w pierwszej kolejności zasadę formalizmu, za której filary uznawane są: forma, miejsce i czas. Elektroniczne Postępowanie Upominawcze pokazało, że zastosowanie tych pojęć może być nowatorskie, a to z uwagi na możliwość komunikacji elektronicznej. W ocenie Pani Profesor formalizm EPU jest konieczny, aby z informatyzowane postępowanie było w stanie wyegzekwować i zapewnić właściwą ochronę praw jednostek, przy równoczesnej skuteczności i sprawności czynności nieograniczonych przez miejsce lub czas. W dalszej kolejności Pani Profesor wspomniała o zasadzie bezpośredniości wskazując na jej przełamanie w postępowaniu elektronicznym z uwagi na brak bezpośredniego kontaktu sądu z dowodami. W odniesieniu do zasady jawności postępowania Profesor Kinga Flaga-Gieruszyńska wskazała na potrzebę jej nowego rozumienia, uwzględniającego nowoczesne funkcjonalności systemów teleinformatycznych zapewniających sprawny obieg informacji.

W kolejnej wypowiedzi dr Anna Kościółek omówiła rozwój regulacji normatywnej elektronicznego postępowania upominawczego wskazując, że z 59 przepisów regulujących to postępowanie niezmiennych pozostało tylko 19, z czego wyłącznie osiem dotyczy postępowania rozpoznawczego, zaś pozostałe odnoszą się do egzekucji. Pani Doktor zasugerowała, że zmiany legislacyjne mogą prowadzić do zmiany charakteru sprzeciwu, który nie będzie już prostym środkiem negowania nakazu zapłaty. Prelegentka wskazała ponadto na zmianę zaostrażającą wymogi dotyczące podpisu elektronicznego rodzącą dwa problemy: pierwszy, wynikający z braku przepisu wskazującego jaki podpis ma być wykorzystywany w elektronicznym postępowaniu upominawczym, i drugi dotyczący braku w okresie od 1 kwietnia do 8 września 2016 r. regulacji wyłączającej

stosowanie podpisu elektronicznego w postępowaniu upominawczym. Podsumowując dr Anna Kościółek wskazała, że dalsza informatyzacja tradycyjnego postępowania cywilnego może zrodzić wątpliwości co do celowości dalszego wyodrębniania elektronicznego postępowania upominawczego, którego wyznacznikiem była właśnie elektroniczna formuła. Potencjalny kierunek zmian elektronicznego postępowania upominawczego Pani Doktor postrzegала w automatyzacji tego postępowania.

W dalszej kolejności głos zabrał Stefan Mazurkiewicz, reprezentujący Okręgową Radę Radców Prawnych w Szczecinie, który przedstawił rolę radcy prawnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W ocenie Prelegenta działalność radcy prawnego w EPU polega nie tylko na świadczeniu merytorycznej pomocy prawnej, ale i na sprzedaży usług prawnych, których efektywność niejednokrotnie oceniana jest przez pryzmat szybkości i sprawności w uzyskaniu tytułu wykonawczego. Mając to na uwadze Pan Stefan Mazurkiewicz postulował o zwiększenie roli radców prawnych w elektronicznym postępowaniu upominawczym poprzez umożliwienie im automatycznego wprowadzania danych w celu uzyskania elektronicznego nakazu zapłaty w kancelarii.

Pierwszy panel zakończyło wystąpienie wiceprezes Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, poprzednio przewodniczącej VI Wydziału Cywilnego (e-Sądu), Sędzi Anny Brenk, która w uwagach na temat funkcjonowania e-sądu przedstawiła zmiany legislacyjne prowadzące do ustrojowego, proceduralnego i organizacyjnego wyodrębnienia e-sądu oraz określenia zasad jego funkcjonowania. W oparciu o analizę funkcjonowania e-sądu oraz ocenę praktycznych aspektów jego działalności Pani Sędzia uznała, że pomimo swojego innowacyjnego i specyficznego charakteru elektroniczne postępowanie upominawcze szybko stało się stabilnym i znaczącym elementem wymiaru sprawiedliwości oraz powszechną drogą dochodzenia roszczeń pieniężnych, o czym świadczą przedstawione w wystąpieniu liczby: minimalną kwotą dochodzonego roszczenia w elektronicznym postępowaniu upominawczym był 1 grosz, kwotą średnią – 3.670 złotych, kwotą maksymalną ponad 80.000.000 złotych, zaś suma roszczeń to ponad 41,5 miliarda złotych. Zarówno wpływ spraw do e-Sądu, jak i ich załatwialność na poziomie około 99 % świadczą o stabilności e-Sądu. W około 86 % wszystkich spraw, które wpłynęły do e-Sądu, wydany został nakaz zapłaty, zaś 4,6 % wydanych nakazów zostało zaskarżonych sprzeciwem. Średni czas od złożenia pozwu do wydania nakazu zapłaty wynosi 13 dni. W ocenie Sędzi Anny Brenk o dużej popularności elektronicznego postępowania upominawczego świadczą nie tylko powyższe dane, ale także fakt, że liczba kont w EPU, wynosząca obecnie

88.000, stale i niezwykle dynamicznie rośnie. Pani wiceprezes wymieniła pracowników e-sądu, których zaangażowanie znajduje wyraz w powyższych liczbach, tj. 128 orzeczników, w tym: ośmiu sędziów i czterdziestu ośmiu referendarzy w VI Wydziale Cywilnym Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie oraz 72 referendarzy zamiejscowych w sądach na terenie całego kraju (w Elblągu, Gorzowie Wielkopolskim, Krośnie, Łomży, Siedlcach, Słupsku, Tarnobrzegu i we Wrocławiu), tj. byłych referendarzy ośrodków migracyjnych ksiąg wieczystych, a poza tym 5 asystentów sędziów, 5 informatyków oraz 85 urzędników, w tym 9 pracowników sekcji do spraw digitalizacji i skanowania dokumentów, którzy dotychczas zeskanowali ponad 12 milionów dokumentów. Dziennie referendarz sądowy wydaje około 250 decyzji wymagających użycia bezpiecznego podpisu elektronicznego. Powyższe liczby Pani Wiceprezes zamknęła informacją na temat przychodów Skarbu Państwa z tytułu uiszczonych i niezwróconych opłat sądowych, wynoszących 16.700 milionów złotych. Do atutów elektronicznego postępowania upominawczego Pani Sędzia Anna Brenk zaliczyła jego szybkość, sprawność, masowość, oszczędność, a także optymalne wykorzystywanie zasobu personalnego także poza siedzibą e-Sądu. Największe wyzwanie e-Sądu Pani Wiceprezes upatrywała w konieczności opanowania trudnego do oszacowania wpływu.

Kolejny panel, któremu przewodniczyła dr hab. Joanna Misztal-Konecka, prof. KUL rozpoczęła swoim referatem dr hab. Monika Michalska-Marciniak, Profesor Uniwersytetu Łódzkiego, która wprowadziła uczestników w problematykę środków zaskarżenia w postępowaniach elektronicznych. Pani Profesor podkreśliła, że obowiązek wprowadzenia środków zaskarżenia także w elektronicznym postępowaniu upominawczym wynika z art. 78 Konstytucji, który przewiduje prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji oraz z art. 176 Konstytucji, wprowadzającego zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, jednakże nie wymagającego jednolitości środków zaskarżenia. Przy konstruowaniu tych środków ustawodawca musi wziąć pod uwagę zasady zaskarżania orzeczeń, w tym niepisaną zasadę wyłączności pozwalającą na eliminowanie konfliktów pomiędzy konkurującymi środkami zaskarżenia.

Tematykę zaskarżenia orzeczeń kontynuowała dr Joanna Studzińska, która w wystąpieniu nt. sprzeciwu od nakazu zapłaty skoncentrowała się na praktycznych problemach związanych ze stosowaniem tego najważniejszego środka obrony pozwanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Zdaniem Pani Doktor obecne odformalizowanie sprzeciwu ma charakter pozorny. Doktor Joanna Studzińska zaprezentowała

także wątpliwości, jakie wiążą się z możliwością częściowego zaskarżenia nakazu zapłaty.

W dalszej części obrad referat wygłosiła dr Joanna Bodio która skoncentrowała się na problematyce warunków formalnych i uzupełniania braków pism procesowych w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W pierwszej kolejności Pani Doktor wyjaśniła, że w odpowiedzi na nowe potrzeby związane z rozwojem technicznych środków komunikacji społecznej, ustawodawca wprowadził - obok tradycyjnego - nowe sposoby sporządzania pism procesowych, zachowując przy tym dotychczasową nomenklaturę pojęciową. Obecnie za pismo procesowe uznaje się nie tylko pisemne wnioski i oświadczenia składane poza rozprawą, ale i te składane za pomocą formularzy urzędowych, czy - jak w przypadku Elektronicznego Postępowania Upominawczego - pisma składane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. To oznacza, że w kodeksie postępowania cywilnego wciąż obowiązuje forma ustna i pisemna, zaś pisma w elektronicznym postępowaniu upominawczym powinny być traktowane jako kwalifikowana forma pisma procesowego. Pomimo udogodnień związanych z wnoszeniem tych pism, a polegających np. na wskazywaniu rubryk wypełnionych nieprawidłowo, czy też automatycznym obliczaniu wartości przedmiotu sporu lub kosztów procesu, aktualne pozostają problemy związane z określeniem rygorów formalnych niedopełnienia tych braków, które powinny być określane stosownie do art. 130 k.p.c. Tylko skuteczne wniesienie pisma procesowego za pomocą dozwolonej techniki uruchamia kontrolę poprawności tego pisma oraz poprawności dokonanej w ten sposób czynności procesowej.

Drugi panel zakończył referat dr Olimpii Marcewicz poświęcony problematyce wpływu ogłoszenia upadłości na elektroniczne postępowanie upominawcze. Zasadniczą kwestią, na której Pani Doktor skoncentrowała swoje wystąpienie, był problem czy zakres czynności e-sądu dokonywanych w związku z ogłoszeniem upadłości powinien być tożsamy z tymi czynnościami, które są dokonywane przez sąd w razie ogłoszenia upadłości strony w toku postępowania rozpoznawczego. W momencie ogłoszenia upadłości upadły traci na rzecz syndyka lub zarządcy masy upadłości legitymację procesową w procesach dotyczących masy upadłości. Skutek procesowy wytoczenia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym przeciwko pozwanemu nieposiadającemu legitymacji formalnej, procesowej jest w literaturze wątpliwy. Podobnie dyskusyjny jest zakres pojęcia „braku podstaw do wydania nakazu zapłaty” jako okoliczności obligującej e-Sąd do przekazania sprawy do rozpoznawani sądowi według właściwości ogólnej. Zdaniem dr Olimpii Marcewicz koncepcja,

zgodnie z którą ogłoszenie upadłości strony powoduje „brak podstaw do wydania nakazu zapłaty” pozostaje w zgodzie z ideą elektronicznego postępowania upominawczego rozumianego jako postępowanie szybkie i uproszczone.

Popołudniową część obrad, którą moderowała dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, zainicjowało wystąpienie dr hab. Joanny Misztal-Koneckiej, prof. KUL, poświęcone tematyce kosztów postępowania egzekucyjnego prowadzonego na podstawie nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W szczególności Pani Profesor skoncentrowała się na problematyce celowości kosztów postępowania egzekucyjnego, w tym podmiotu uprawnionego do oceny tej celowości oraz kryteriach decyzji zapadającej w tym względzie. W konkluzji prof. Joanna Misztal-Konecka poddała pod rozwagę konieczność wprowadzenia zmiany ustawodawczej, która rozszerzyłaby uprawnienie komornika do obciążenia wierzyciela opłatą stosunkową, uiszczoną w ramach niecelowej egzekucji, także inne należności pobierane przez komornika w toku postępowania egzekucyjnego.

Kolejny prelegent, Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski, poświęcił swój referat omówieniu orzecznictwa sądu drugiej instancji w elektronicznym postępowaniu odwoławczym, dostrzegając, że powierzenie czynności w elektronicznym postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w Lublinie stanowi wprawdzie niewątpliwe obciążenie, niemniej jednak pozwala równocześnie na zachowanie jednolitości orzecznictwa. Spośród charakterystycznych zagadnień spornych Pan Sędzia wymienił kwestię dopuszczalności częściowego zwrotu pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym wskazując, że częstszą, aczkolwiek proceduralnie niewłaściwą ścieżką procedowania w EPU jest stwierdzanie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w miejsce uzupełniania braków formalnych pozwu, zwłaszcza w zakresie dokładnego określenia żądania i podstaw faktycznych, a w konsekwencji ewentualnego częściowego zwrotu pozwu. Kolejną wątpliwość w ocenie Pana Sędziego wywołuje celowość zaskarżenia decyzji dotyczącej przekazania sprawy sądowi właściwości ogólnej w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania elektronicznego nakazu zapłaty. Praktyka pokazuje bowiem, że zarzuty skarżących dotyczą nie tyle kwestii właściwości, co raczej odmowy zastosowania trybu elektronicznego postępowania upominawczego. Dalszą problematyczną kwestią poruszoną przez Pana Sędziego był problem dostosowania sposobu obrony dłużnika przed egzekucją wszczętą na podstawie faktycznie niedoręczonego mu nakazu zapłaty, a więc w sytuacji, gdy o sprawie i wydanym w jej wyniku nakazie zapłaty dłużnik

dowiaduje się w chwili doręczenia mu przez komornika zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Pan Sędzia postulował, aby wraz z w/w zawiadomieniem komornik przekazywał dłużnikowi indywidualny kod dostępu do akt elektronicznego postępowania upominawczego tak, by dłużnik miał możliwość zapoznać się z treścią roszczenia, jego podstawą faktyczną, a także ustalić tok czynności podjętych w sprawie.

Liczne korzyści wiążące się z wdrożeniem elektronicznego postępowania upominawczego wymienił także dr Tadeusz Zembrzuski, podkreślając w szczególności oszczędność czasu, możliwość składania pozwu z domu bez potrzeby doręczania papierowych załączników, czy wreszcie niższe koszty postępowania. Pan Doktor skoncentrował się na problematyce pobierania opłat w EPU konkludując, że niższa opłata od pozwu nie jest głównym, a tym bardziej jedynym atutem elektronicznego postępowania upominawczego. W ocenie Referenta powinna ona podlegać uzupełnieniu w razie zaskarżenia nakazu zapłaty, co nie wyeliminowałoby zachęcającego do inicjowania EPU oddziaływania niskiej opłaty od pozwu, ale równocześnie byłoby spójne z innymi rozwiązaniami przyjętymi w elektronicznym postępowaniu upominawczym i stanowiłoby sygnał dla powoda, że jego roszczenie nie okazało się bezsporne.

Następne wystąpienie Sędziego Sądu Rejonowego dr hab. Piotr Telusiewicz, obecny przewodniczący VI Wydziału Cywilnego Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, poświęcił zagadnieniu doręczeń podkreślając znaczenie, jakie czynność doręczenia zyskała w ramach elektronicznego postępowania upominawczego. Pan Sędzia skoncentrował się na kwestii dostępu do akt sprawy dla powodów osadzonych w zakładzie karnym podkreślając, że Kodeks karny wykonawczy daje osadzonym (ale już nie tymczasowo aresztowanym) możliwość korzystania z radia, telewizji i komputera, a nadto przyznaje – zarówno osadzonym, jak i tymczasowo aresztowanym - bezwzględne prawo utrzymywania kontaktów z organami wymiaru sprawiedliwości w sprawach, w których są oni stronami. Mając na uwadze kolizję interesów tych osób, Pan Sędzia postulował o zaniechanie stosowania rygору w postaci zwrotu pisma skierowanego przez osadzonego powoda do e-sądu w postaci papierowej i umożliwienie mu zapoznania się z treścią wydruków weryfikacyjnych wykonanych z elektronicznych akt sprawy.

W dyskusji zamykającej pierwszy dzień obrad na plan pierwszy wysunął się problem zapewnienia należytego poziomu ochrony praw, zwłaszcza pozwanego, wymagający skoncentrowania szczególnej uwagi ustawodawcy wokół problematyki doręczeń, w tym skutecznej obrony przed doręczeniem wadliwym, dostępu do akt, jak również zaskarżalności de-

cyzji procesowych wydanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Pierwszy dzień Konferencji podsumował dr hab. Jacek Widło, prof. KUL, były przewodniczący VI Wydziału Cywilnego Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, który dostrzegł w e-Sądzie wieloaspektowy fenomen: prawny, technologiczny i socjologiczny. Idea elektronicznego sądu, wymagająca odwagi i innowacyjności, sprawdziła się w praktyce także dzięki poświęceniu pracowników tego sądu. W ocenie Pana Sędziego elektroniczne postępowanie upominawcze skupia i unaocznia problemy, z jakimi boryka się wymiar sprawiedliwości, jako taki. W szczególności usprawnienia wymaga system doręczeń pism procesowych. Idea informatyzacji postępowania cywilnego wymaga ponadto traktowania postępowania elektronicznego jako pewnej ciągłości, co oznacza, że po przekazaniu sprawy do sądu właściwości ogólnej czynności dokonane elektroniczne powinny zachowywać swą skuteczność. Wspomniana idea zakłada wreszcie odstępianie od elektronizacji wyspowej na rzecz centralizacji procesu informatyzacji wymiaru sprawiedliwości.

Pierwszy dzień spotkania zakończył koncert Natalii Wilk i Tomasza Momota z zespołem, którego uczestnicy Konferencji wysłuchali w Trybunale Koronnym, siedzibie najważniejszego sądu I Rzeczypospolitej.

W drugim dniu Konferencji obrady rozpoczęło wystąpienie dr hab. Dariusza Szostka, Profesora Uniwersytetu Opolskiego, reprezentującego także kancelarię Prawną Szostek-Bar, który omówił praktyczne aspekty pracy z e-sądem.

Następnie referat nt. obligatoryjnych elementów pozwu składanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym wygłosiła dr Sylwia Kotecka, której wystąpienie zakończyły postulaty wskazujące na konieczność i zasadność wykorzystania rejestrów referencyjnych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, potrzebę automatycznej weryfikacji danych z rejestrów publicznych przez system informatyczny obsługujący postępowanie sądowe oraz konieczność zapewnienia interoperacyjności rejestrów publicznych.

W wystąpieniu nawiązującym do możliwości usprawnienia systemu teleinformatycznego e-Sądu dr Gabriela Bar zaprezentowała postulaty zgłaszane przez powodów korzystających z elektronicznej drogi dochodzenia roszczeń pieniężnych. Pani Doktor wskazała na techniczne funkcjonalności, które ułatwiłyby elektroniczną komunikację z e-Sądem, m. in. poprzez usprawnienie procedury dołączania nowego pełnomocnika do wielu spraw, umożliwienie zapisywania w systemie teleinformatycznym projektu pozwu oraz wprowadzania różnych adresów dla doręczeń,

udostępnianie informacji o nadpłatach oraz przypomnienia o obowiązku uiszczenia opłaty, a nadto pozwoliły na spersonalizowane wyszukiwanie spraw oraz dokonywanie wspólnych czynności dla większej ilości spraw. Dr Gabriela Bar podkreśliła, jak istotny w obsłudze systemu informatycznego jest przyjazny interfejs i dodatkowe funkcjonalności EPU ułatwiające pracę z platformą elektroniczną e-Sądu, w tym opis zakładki i funkcji systemu, udostępnianie szablonów, czy uruchomienie podpowiedzi przy wypełnianiu pism i dokonywaniu czynności.

W dalszym ciągu obrad dr Paweł Cioch omówił problematykę wszczęcia egzekucji w elektronicznym postępowaniu upominawczym prezentując funkcjonalności dostępne w systemie informatycznym obsługującym EPU, zaś kolejny referat wygłoszony został - przy wykorzystaniu komunikatora elektronicznego - przez dra Łukasza Goździaszka, który w swoim wystąpieniu skoncentrował się na konsekwencjach przekazania sprawy z e-Sądu do sądu właściwości ogólnej.

W następnym wystąpieniu dr Edyta Gapska poruszyła problematykę doręczeń elektronicznych, koncentrując się na analizie efektywności i atrakcyjności doręczeń elektronicznych oraz możliwości ich wykorzystania w postępowaniach tradycyjnych. Prelegentka zaznaczyła, że wprowadzenie doręczeń elektronicznych na szeroką skalę w sądowym postępowaniu rozpoznawczym wymaga zapewnienia sądom i stronom dostępu do nowoczesnych technologii oraz sprawności wszystkich tych podmiotów w obsłudze systemów informatycznych. Doktor Edyta Gapska zwróciła uwagę na zachowaną także w elektronicznym postępowaniu upominawczym, a nadto przyjmowaną w kategoriach pewnego standardu także w zagranicznych systemach prawnych fakultatywność w wykorzystaniu elektronicznych form komunikacji w postępowaniach sądowych, nawet przy równoczesnej obligatoryjności doręczeń elektronicznych w niektórych postępowaniach administracyjnych (np. w postępowaniu podatkowym). W ocenie Pani Doktor obligatoryjna forma doręczeń może być zaakceptowana w odniesieniu do podmiotów publicznych. W dalszej części wystąpienia dr Edyta Gapska zwróciła uwagę na kwestię zachowania należytego poziomu ochrony strony – analogicznego, jak w postępowaniach tradycyjnych - w razie niemożności dochowania przez nią terminu procesowego z przyczyn technicznych, leżących po stronie systemu informatycznego.

W wystąpieniu radcy prawnego Moniki Kowalczyk, zaprezentowane zostały postulaty *de lege ferenda* dotyczące następstwa prawnego w sprawach zainicjowanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, a wśród nich m. in. sugestia co do umożliwienia pełnomocnikom nabyw-

ców wiarytelności pozyskiwania tytułów wykonawczych z akt elektronicznego postępowania upominawczego, potrzeby przyspieszenia prac nad stworzeniem przepisów wykonawczych dotyczących wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz zmiany przepisów Kodeksu postępowania cywilnego prowadzących do ustalenia właściwości sądu orzekającego w sprawie klauzuli wykonalności zgodnie z art. 781 § 1 k.p.c.

W ostatnim referacie dr Aleksandra Klich zaprezentowała zalety wykorzystania doręczeń elektronicznych w pracy e-Sądu, w tym dane statystyczne świadczące o oszczędności czasu i kosztów wynikającej z zastosowania elektronicznego potwierdzenia odbioru.

Obrady Konferencji zostały uroczyście podsumowane przez prof. dra hab. Jacka Gołaczyńskiego, dr hab. Joannę Misztal-Konecką, prof. KUL oraz prof. dra hab. Andrzeja Jakubeckiego, którzy zgodnie podkreślili, że zakres wykorzystania elektronicznego postępowania upominawczego świadczy o ogromnym i wciąż rosnącym zainteresowaniu tą drogą dochodzenia roszczeń pieniężnych, a nadto o organizacyjnym i technologicznym ustabilizowaniu e-Sądu, który stanowi wyraźną odpowiedź ustawodawcy na potrzeby społeczne. Obrady Konferencji pokazały, że e-Sąd jest także prekursorem centralizacji procesu informatyzacji wymiaru sprawiedliwości i jako taki wymaga ciągłego udoskonalania umożliwiającego efektywne wykorzystanie technologii informatycznych na gruncie postępowań tradycyjnych.

Pisemne wersje wystąpień zostaną opublikowane w monografii pod redakcją profesorów: Kingi Flagi-Gieruszyńskiej, Andrzeja Jakubeckiego i Joanny Misztal-Koneckiej.

*Edyta Gapska**

* Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; egapska@kul.lublin.pl.